

СУЧАСНИЙ ПРОЦЕС УРБАНІЗАЦІЇ ЯК НЕГАТИВНИЙ ФАКТОР ВПЛИВУ НА СТАН НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Лимар Н.О.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Науковий керівник – Дяченко-Богун М.М., доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології
Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Сучасний процес урбанізації як всесвітнє явище весь час поширюється на все ширші території й охоплює все більшу кількість країн та регіонів світу. Пов'язано це, безпосередньо, з одним єдиним фактором – постійним зростанням чисельності населення. За прогнозами ООН, загальна кількість населення на планеті на 2050 рік буде становити 9,7 мільярда осіб [1]. Як результат – постійно збільшуються темпи промислового виробництва та енергоспоживання, зростання кількості міст, що, як відомо, несе пряму загрозу навколишньому природному середовищу, що у свою чергу має негативний вплив на здоров'я населення.

Тенденція розміщення великих промислових та господарських центрів саме у містах спостерігається з кінця 17 століття і до сьогоднішнього дня. У наш час це пов'язано, великою мірою, з особливим характером сучасного виробництва, яке іноді має сильні зв'язки з такими галузями як освіта, наука, медицина, які краще розвинені у містах, ніж у сільській місцевості.

Сучасний процес урбанізації характеризується інтенсивним утворенням міських агломерацій, кількість яких по всьому світу постійно зростає: це дає змогу утворити потужні політичні, трудові, виробничі, культурно-побутові та адміністративні об'єднання [2]. Вищою формою урбанізаційних процесів сьогодення є утворення мегалополісів – об'єднань сусідніх агломерацій з утворенням спільної інфраструктури.

Таке постійне розширення міст, інтенсивне збільшення кількості господарських та промислових об'єктів у них призводить до вилучення під забудову великих площ незайманих територій, що безпосередньо несе негативний вплив на природні компоненти та порушує цілісність природних екосистем в цілому.

Підготовка нових майданчиків для будівництва будь-яких об'єктів являє собою зачистку та вирівнювання території. Ці заходи майже завжди супроводжуються такими явищами як: вирубка лісів, осушення водойм, зрізання та ущільнення верхніх шарів ґрунту. Процес містобудування несе особливо велике навантаження та негативний вплив на геологічне середовище території: відбувається зміна ґрунтового профілю, деградація земель та зниження їх родючості, посилюються вітрова та водна ерозії. Ці процеси, а

також зрізання верхнього шару ґрунту задля вирівнювання території, можуть стати причиною таких явищ, як підтоплення, зсуви, селі, що несуть пряму загрозу інфраструктурі міста та життю населення.

Збільшення чисельності міст та міського населення супроводжується зростанням темпів промислового та енергоспоживання. Це у свою чергу посилює інтенсивність роботи великої кількості промислових об'єктів, які, як наслідок, виробляють усе більшу кількість відходів.

Велику небезпеку становлять стічні води промислових підприємств, які, через низьку якість очисних установок або їх відсутність взагалі, надзвичайно сильно забруднюють водні об'єкти міст, які досить часто є основним джерелом водопостачання. Використання такої води може стати причиною спалаху різноманітних хвороб та інфекцій серед населення міста.

Величезні об'єми викидів з підприємств потрапляють також і в атмосферу, збагачуючи її на вуглекислий газ, діоксини та інші небезпечні речовини. Слабкий держконтроль та відсутність фільтрів на промислових об'єктах дозволяють відпрацьованим газам з підприємств вільно потрапляти у приземні шари атмосфери, які, через щільну міську забудову, майже не очищуються вітровими потоками. Забруднення повітря у містах сприяє появі смогів, а також призводить до поширення серед населення хвороб дихальної системи.

На погіршення стану атмосферного повітря надзвичайно сильно впливають і викиди автотранспорту, кількість якого у містах постійно збільшується.

До надзвичайно серйозних проблем сьогодення, що пов'язані з розширенням території міст та зростанням чисельності населення у них можна віднести збільшення кількості сміттєзвалищ: як легальних, так і стихійних. Обсяги твердих відходів, що продукуються міським населенням постійно ростуть, а на переробку та повторне використання йде надзвичайно малий їх відсоток, що пов'язано з високою вартістю утилізації. Тому зараз великі площі територій навколо міст відведені під сміттєзвалища і завалені тоннами різноманітного сміття. Досить часто на звалища потрапляють надзвичайно небезпечні відходи, які потребують особливого захоронення.

Сміттєзвалища суттєво погіршують стан навколишнього середовища: забруднюють повітря, ґрунт, воду, а також є розсадниками різноманітних хвороб.

Сучасні урбанізаційні процеси з кожним роком зростають у масштабах: вони охоплюють все більшу кількість країн та регіонів світу суттєво впливаючи не тільки на їх суспільно-політичне життя, а й на екологічну ситуацію. Вилучення територій для містобудування призводить до погіршення якості та властивостей окремих компонентів природи, які у свою чергу погіршують стан усєї екосистеми даної території в цілому. Наведені приклади – це лише невелика частина тих змін, яким піддається природне середовище через стрімке

зростання кількості міських територій. Тому людство негайно повинно задуматись над вирішенням важливої проблеми: як одночасно і покращити своє життя, і зберегти цілісність та якість навколишнього природного середовища.

Список використаних джерел:

1. World Population Prospects 2019. *United Nations*: вебсайт. URL: <https://population.un.org> (дата звернення: 09.04.2020).
2. Урбанізація. Природний приріст населення. URL: <https://geomap.com.ua/uk-g10/139.html> (дата звернення 09.04.2020).